

SZERENC S VÁROS POLGÁRMESTERE

3900 Szerencs, Rákóczi út 89.
telefon: (47) 565-200 • fax: (47) 565-210 • e-mail: polgarmester@szerencs.hu • www.szerencs.hu

---

ELŐTERJESZTÉS

Szerencs Város Önkormányzata Képviselő-testületének 2024. december 19-i munkaterv szerinti ülésére

- Az előterjesztés címe:** Tájékoztató a Zempléni Múzeum tevékenységéről
- Előterjesztő:** Majoros Judit igazgató
- Előterjesztés tárgya:** Az intézmény bemutatkozása az újonnan alakult képviselő-testület, valamint bizottságaik felé
- Tartalom:**
1. előterjesztés
  2. bemutatkozás
- Tárgyalás módja:** nyilvános
- Döntéshozatal módja:** tájékoztató – tudomásulvétel
- Véleményezésre megkapta:** Pénzügyi Bizottság, valamint Jogi és Ügyrendi Bizottság
- Egyeztetve belső szervezeti egységekkel:** Nem történt egyeztetés
- Törvényességi véleményezésre bemutatva:** dr. Béni Gyula jegyző .....

SZERENCNS VÁROS POLGÁRMESTERE

3900 Szerencs, Rákóczi út 89.

telefon: (47) 565-200 • fax: (47) 565-210 • e-mail: polgarmester@szerencs.hu • www.szerencs.hu

Iktatószám: JZI/166/2024.

**Szerencs Város Önkormányzata
Képviselő-testületének**

HELYBEN

Tisztelt Képviselő-testület!

A szerencsi Zempléni Múzeum igazgatója által készített tájékoztató jellegű bemutatkozó anyagot terjesztem a Képviselő-testület elé annak érdekében, hogy az újonnan megválasztott képviselők, bizottsági tagok közelebről is megismerjék az intézmény működését.

Tisztelt Képviselő-testület!

Kérem a tájékoztató megismerés utáni tudomásul vételét, melyet a fenti indokok alapján a Jogi és Ügyrendi, valamint a Pénzügyi Bizottság tárgyal.

Szerencs, 2024. december 11.

Tisztelettel:

Kiss Attila
polgármester

A szerencsi Zempléni Múzeum, 2024

Egy szerencsi múzeum alapításának gondolata az 1960-as években vetődött fel. 1965-től megkezdődött a helytörténeti gyűjtőmunka, amelyben nagy szerepe volt az Angyal Béla vezette honismereti szakkörnek. 1967. július 17-én dr. Petrikovits László fogorvos, ismert műgyűjtő adománylevelével 400 ezer képeslapot, valamint ex libriseket, könyveket, régészeti, néprajzi, képzőművészeti tárgyakat ajándékozott a településnek azzal a kikötéssel, hogy abból múzeumot hoznak létre, és azt a későbbiekben sem vihetik el Szerencsről. A felajánlás nagy lendületet adott a múzeualapítás ügyének, s az intézmény 1968. december 3-tól megkezdhette működését. Mint a megyei múzeumi szervezet egyik tagegysége tájmúzeumként is funkcionált: Szerencs és környéke, a Taktaköz és a Harangodvidék kulturális örökségét kezelte. A múzeumnak helyet adó Rákóczi-váron 1967 és 1989 között felújítási munkákat végeztek, így az intézmény többszöri költözésre kényszerült, s csak 1991 októberében foglalta el végleges helyét a történelmi falak között.

A d o m á n y l e v é l

Én Dr. Petrikovits László nyug. főorvos szerencsi lakos, azon gondolattól vezérelve, hogy Szerencs község, valamint a szerencsi járás társadalmi szocialista kulturájának emeléséhez hozzájáruljak, a tulajdonomat képező képeslevelezőlap és helytörténeti gyűjteményemet, a tudományos könyvtáramat, valamint Rákóczi és Kossuth ereklyéimet Szerencs községnek adományozom.

Kikötésem, hogy ez a gyűjtemény Szerencs községből ne kerüljön el és, hogy azt a helyet, ahol őrzik, a szerencsi Községi Tanács Végrehajtó Bizottsága nyilvánítsa muzeummá.

Fenntartom magamnak azt a jogot, hogy életemben a gyűjtemény fejlesztésében, a múzeum szakmai munkájában részt vehessek.

A szerencsi Községi Tanács Végrehajtó Bizottsága a fentebb körülírt Dr. Petrikovits László adományát köszönettel elfogadja. Igéretet tesz arra, hogy a gyűjteményt a jó gazda gondosságával megőrzi, kezeli, s annak fejlesztése érdekében odaadóan munkálkodik. Ezzel kinyilatkoztatja, hogy a gyűjtemény helyének muzeummá való nyilvánítása érdekében a szükséges lépéseket megteszi.

Ezt az okiratot felolvasás és megértés után Dr. Petrikovits László és a szerencsi Községi Tanács Végrehajtó Bizottsága nevében Tóth Lajos VB. elnök két tanu előtt sajátkezűleg aláírták.

S z e r e n c s, 1967. év július hó 15.-én.

Előttünk, mint tanuk:

Farkas István
.....
Farkas István
.....
Angyal Béla
.....
Angyal Béla

.....
Dr. Petrikovits László
nyug. főorvos.

.....
Tóth Lajos
Községi Tanács VB.
elnöke.

A szerencsi múzeum 1969-től kezdte meg működését, 2012. december 31-ig a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Múzeumi Igazgatóság egyik tagintézményeként tevékenykedett. Eleinte helytörténeti jellegű volt, majd 1972-től tájmúzeumként funkcionált, Szerencs és környéke, a Taktaköz és a Harangodvidék volt a gyűjtőterülete a történeti és néprajzi tárgyak vonatkozásában. A képes levelezőlap és az ex libris gyűjtemény azonban országos gyűjtőkörű. A 2012. évi átszervezések kapcsán felülvizsgálatra került az intézmény működési engedélye, 2012. augusztus 17-től területi múzeumként kapott új működési engedélyt, korábbi gyűjtőköre és gyűjtőterülete nem módosult.

2013. január 1-jétől a múzeum átkerült Szerencs Város Önkormányzatának fenntartásába, önállóan gazdálkodó költségvetési szervként működik tovább. Az intézmény tevékenysége megőrizte korábbi jellegét, területi múzeum minősítést kapott, s hozzá kapcsolták a Szerencsi Cukormúzeumot is tagintézményként. Szerencs és környékének történeti, régészeti, néprajzi és képzőművészeti örökségének gyűjtésén túl az intézmény fő profilját továbbra is a nemzetközi hírű képeslap-gyűjtemény és a jelentős exlibris kollekció gondozása képezi. Ugyanakkor fontos szerepet kíván vállalni a hazai édesipar: a cukor- és csokoládégyártás emlékeinek összegyűjtésében.

Küldetésnyilatkozat

A mai korban azonban egy múzeumnak definiálnia kell társadalmi szerepét, közösségi értékét, hogy hatékonyan tudjon szembenézni a megváltozott körülmények adta kihívásokkal. Az intézmény a hatékony működés, az új feladatkörök vállalásával válik modern múzeummá, anélkül csak egy régi tárgyakat őrző raktár. Az intézményt azáltal tesszük múzeummá, hogy mindazt a kincset, amivel rendelkezünk a közönség, az érdeklődők és a kutatók számára is elérhetővé tesszük, és a tudást, amit a tárgyak, gyűjtemények tanulmányozásával megszerezhetünk az újabb generációknak is átadjuk.

Ezek alapján a Zempléni Múzeum küldetése, hogy megőrizze, továbbfejlessze gyűjteményeit, gyarapítsa mindazt a tudást, amely felhalmozódott az kutatások során. Törekszünk arra, hogy a múzeum egy nyitott, modern szemléletű, a látogatóknak élményt nyújtó, az érdeklődőket, kutatókat munkájukban támogató intézmény legyen, amely társadalmi hasznosságát oktatási szerepének kibővítésével és az aktív közösségépítés által teszi teljesebbé.

A gyűjtemények

A gyűjtemények szempontjából a szerencsi Zempléni Múzeum nagyon kedvező helyzetben van, hiszen az alapgyűjtemények mellett két olyan kuriózumjellegű kollekciónal is rendelkezik, amely kiemeli a hasonló területi múzeumok sorából. A több, mint 1 millió darabos képes levelezőlap-gyűjtemény mind nagyságrendjében, mind pedig minőségében Magyarország legjelentősebb kollekcója, sőt nemzetközi szinten is jegyzett. Az 36 ezer darabos ex libris gyűjtemény is különlegesség, s a feldolgozottság növelésével egyre nagyobb figyelem irányítható rá. Ezeken kívül gazdag a néprajzi anyag, amely a Taktaköz, Harangodvidék és a zempléni Hegyköz jellegzetes tárgyait tartalmazza. Értékes darabjai vannak a könyvgyűjteménynek, az adattárnak és a fotótárnak is. Dokumentumokban, fényképekben és tárgyakban gazdag a gyártörténeti anyag is, a Szerencsi Cukorgyárról és a Szerencsi csokoládégyár története jól nyomon követhető a kollekciónak által.

Alapgyűjtemények

Tárgyi gyűjtemény

A Zempléni Múzeum tárgyi gyűjteménye úgy jött létre, hogy a Szerencsi Művelődési Klub és a Községi Tanács 1965 februárjában felhívást tett közzé, amelyben arra kérték a lakosságot, hogy a még meglévő tárgyakat, dokumentumokat ajánlják fel a megalapítandó muzeális gyűjtemény számára. A feladat nem volt egyszerű, hiszen a múlt emlékeiből számos tárgy, például a Szirmay család által lakott várkastély teljes belső berendezése eltűnt vagy elpusztult a második világháború alatt és után. 1965. február 12-én hivatalosan is bejelentették a felügyelő szerveknek, hogy Angyal Béla vezetésével megalakult a Szerencsi Muzeális Gyűjtemény, és a gyűjtési tevékenységet megkezdték. Az említett vezetőn kívül Erdei Ferenc, Farkas István, Novákovits István, dr. Petrikovits László és Siska Gábor vett részt a tárgyak gyűjtésében, amely olyannyira sikeres volt, hogy 1967-ben megnyílhatott az első helytörténeti kiállítás az első képeslap-kiállítással egy időben.

A Zempléni Múzeum megalakulás után is folytatódott a tárgyak gyűjtése. Jelenleg 13329 darab tárgyból áll a kollekción, melynek jelentős részét a Szerencs és környékéről, a Taktaközről és a Harangodvidékről gyűjtött néprajzi tárgyak teszik ki. A zempléni Hegyköz tájegységből is vannak tárgyaink, a komlóskai tájház anyagát is a múzeum kezeli. Szerencs történetéhez

kapcsolódó anyagot is őrzünk, a környékről előkerült régészeti és numizmatikai anyag a Herman Ottó Múzeum raktáraiban vannak.

Adattár

A Zempléni Múzeum adattárában 3650 tételenyi anyag található. Ezek többségében Szerencs helytörténetéhez, a Zempléni Múzeum tevékenységéhez köthető írásos és fényképes eredeti és másolati dokumentumok. Itt találhatóak a szerencsi sajtó kiadványai, és a Szerencsről szóló összegyűjtött egyéb újságcikkek, írások. Itt őrizzük a múzeum kiállításainak háttéranyagát, a tudományos kutatások eredményeit, jegyzeteket, tanulmányokat.

Könyvgyűjtemény

A szerencsi Zempléni Múzeum egy 7900 darabból álló könyv-és periodikagyűjteménnyel rendelkezik, amely ajándékozás által jött létre, és folyamatosan gyarapszik. Dr. Petrikovits László a képeslapgyűjtemény adományozásakor az egyéb kollektióit is köztulajdonba adta, így értékes könyveket juttatott a múzeum számára. Jelentős adományozója a könyvtárnak Pesti László, aki több száz könyvvel gyarapította már a kollektiót. Az 1970-es 1980-as években a múzeum megvásárolhatta a történeti és néprajzi szakirodalmat, így abból az időszakból jelentős a szakkönyvek száma. Értékes részét képezi a gyűjteménynek a régi, 100 évnél idősebb könyvekből álló rész, amely kb. 250 darabot számlál. Szerencs helytörténetének kutatásához számos értékes, régi kiadvánnyal rendelkezünk, melyek közül különösen érdekesek a Tokaj-Hegyalja című újság évfolyamai. A gyűjteményeinkhez (képeslap, ex libris) kapcsolódó kiadványokat is megkülönböztetett figyelemmel gyűjtöttük, és külön kezeljük.

Egyéb gyűjtemények

Képes levelezőlap gyűjtemény

A képeslap megjelentése idején egy átlagos tömegtermék, az múló idő - hasonlóan más tárgyakhoz - megritkítja mennyiségét és megnöveli az értékét. Annyiban mégis eltér az egyéb tárgyaktól, hogy a képeslap többet megőriz saját korának képi világáról, mint más dokumentumok, ráadásul megőrökíti feladójának gondolatait, élményeit, ezért mindenképp méltó a megőrzésre.

A gyűjtemény legértékesebb és a kutatók által is leginkább érdeklődésre számot tartó része a földrajzi lapok egysége. Itt találhatóak meg a tájképi, városképi, a települések egyes épületeit ábrázoló lapok. Az e gyűjteményi részben szereplő darabokat további két nagy csoportba osztottuk: a megjelentetés időpontja szerint külön helyeztük el az 1945 előtt és a '45 után kiadott képeslapokat. A földrajzi lapokat kontinensenként, országoként, településenként csoportosítva alfabetikus rendben helyeztük el. Az 1945 előtti lapoknál a történelmi Magyarország településeit együttesen kezeljük. A nagyobb városok anyagát témánként csoportosítva tároljuk (pl. utcák, terek, intézmények, szobrok, mozaikos lapok, látképek stb.). Ez a rendszer jelentősen megkönnyíti a gyűjteményegység kutathatóságát, amelyet egy katalógus is segít.

A tematikus lapok műfaja elsősorban a képeslapkiadás kezdeti időszakában volt népszerű. Ekkor a képeslap egyfajta tömegkommunikációs szerepet is betöltött, hisz minden jelentős és néha kevésbé fontos eseményről képeslapot is adtak ki. Szinte felmérhetetlen az a témagazdagság, amely ezt a gyűjteményegységet jellemzi. Csak a legfontosabb kategóriákat kiragadva itt tároljuk:

- ❖ a történelmi,
- ❖ a különböző eseményeket bemutató (kiállítások, vásárok, tüzesetek, földrengések, katasztrófák),
- ❖ a gazdasági (mezőgazdaság, ipar, közlekedés),
- ❖ a néprajzi (külföldi, magyar – tájegységek, települések, jellemző tevékenységek - szántás vetés, szüret, hímzés stb.),
- ❖ a természettudományi (állatok fajoként, növények, barlangok, bányák),
- ❖ a híres embereket (írók, költők, zeneszerzők, színészek) ábrázoló képeslapokat.

A legnagyobb tömegben előállított képeslapok a társasági érintkezésben oly gyakran használt üdvözlőlapok voltak. A nagy egyházi ünnepek alkalmával (karácsony, húsvét, pünkösd), valamint a névnapokon szokássá vált, hogy a rokonok, ismerősök képeslapok által juttatták el egymáshoz üdvözlőket, jókívánásaikat. E gyűjteményi egységben külön válogatva találhatóak meg az újévi, karácsonyi, húsvéti, pünkösd és a névnap üdvözlőlapok, az egyes jellemző motívumok alapján csoportosítva.

A képzőművészeti lapok két nagy kategóriát alkotnak. Az egyikben azok szerepelnek, amelyek önmagukban is művészi alkotásnak tekinthetők.

A múzeum látogatói leginkább a különleges technikával készült lapokat kedvelik. Ebben a gyűjteményi egységben nem az ábrázolt tartalom a lényeges, hanem az a mód, ahogyan a képeslapot előállították. A kiadók a korabeli nyomdatechnika minden lehetőségét kiaknázták, hogy minél különlegesebb darabokat hozzanak létre. Nagyon gyakoriak az ún. domborított nyomással nyomott lapok, de a síkból a tér felé elmozdulást szolgálják a ún. zárt levelezőlapok, amelyek két lapból állnak, s szétnyitva különböző formákat képeznek. Gyakran nem a hagyományos papírt használták a lap alapanyagának. Ismerünk szarvasbőrből, nyírfakéregből, fenyőből, alumínium- vagy rézlemezről készült lapokat is. Az is divatos volt, hogy a papír alapanyagot különböző rátétekkel díszítették. A matricás, a hímzett, a selyem, a gyöngyporos, a csipkés, a tükrös, a haj- és szövetrátétes lapok mellett kedvelt volt az élő virágos, nem egyedi készítésű, hanem bolti forgalomban árult lap is. A századforduló újítása volt az ún. átvilágítható lap, amely a természetes állapotában és a fény felé tartva két különböző képet mutatott, pl. megtekinthető volt egy épület kívülről és belülről, vagy nappal és éjszaka különbözősége.

Ex libris gyűjtemény

Az ex libris egy kisméretű, sokszorosított grafika, amelyet a könyvek belső oldalára ragasztottak. Ezeken az alkotásokon rendszerint feltűnik a könyv tulajdonosának a neve, címere, jelmondata, melyek személyére, egyéniségére és kedvtelésére utalnak.

A Zempléni Múzeum ex libris gyűjteményének a létrehozása, gyarapítása, rendszerezése és feldolgozása Farkas István nevéhez fűződik, aki sok éven át segítője és barátja volt dr. Petrikovits László műgyűjtőnek és gyermekkori barátság fűzte Fery Antal grafikusművészhez is. A gyűjteményben a legnevesebb hazai művészek alkotásai mellett helyet a kaptak a műfaj külföldi alkotói is. A legteljesebb körű kollekción a szerencsi származású képzőművész, a műfaj egyik legjelesebb alkotója, Fery Antal nevéhez köthető. Neki nemcsak a nyomtatott könyvjegyeit, de a dúcokat, a művész egyéb személyes tárgyait is őrzi a múzeum, amely felvállalta Fery Antal szellemi hagyatékának gondozását.

Gyártörténeti gyűjtemények

A legrégebbi gyártörténeti gyűjtemény a Szerencsi Cukormúzeum tulajdonát képezi. Ennek alapját Farkas István és Salánki István gyűjtötte össze. Dokumentumok, fényképek és tárgyak mellett egy nemzetközi cukorminta gyűjtemény is a kollekciónhoz tartozik. A csokoládétörténeti gyűjtemény alapját Maszler László gyűjteménye képezte, melynek

hivatalos tulajdonba vétele folyamatban van. A Csáky István gyűjtötte dokumentum anyag megvásárlására NKA forrást nyert az intézmény, a pályázat megvalósítása folyamatban van.

A gyűjtemények feldolgozottsága:

A Zempléni Múzeum alapgyűjteményei megfelelő raktározási körülmények között tároltak, napra készen leltározottak, s a leltárkönyvek minden tétele számítógépes rögzítésre is került. A képeslevelezőlap-gyűjtemény és az ex libris gyűjtemény korábban szekrénykataszter rendszerben volt kezelve. A lapok egyedi értékének növekedésével azonban itt is célszerűvé vált az egyedi nyilvántartásra való áttérés. A munka elkezdődött, s összekapcsolódik a digitalizálás folyamatával. A gyűjteményből 250 ezer lap számítógépes archiválása és internetes publikálása már megtörtént, így azok egyedi nyilvántartásba is kerültek. Mivel a munka nagyságrendje meghaladja az emberi erőforrásainkat, ezért ezt eddig pályázattal támogatott projektek útján tudtuk megvalósítani. 2012-ben új lehetőség is nyílt: diplomás és szakképzett dolgozók közmunkaprogram keretében végeztek a gyűjteményekhez kapcsolódó feldolgozási és archiválási munkálatokat. A közmunkaprogramok által újabb 300 000 db lap szkennelése megtörtént, de hasznosításukhoz, publikálásukhoz további fejlesztések szükségesek

Gyűjteménygyarapítás:

A Zempléni Múzeum gyűjteményei közül a képeslapok egysége gyarapszik a legdinamikusabban, évről évre tízezres nagyságrendű a növekedés. Mennyiségi szempontból tehát jelentős a gyarapodás, de a minőség már kérdéses, ugyanis szinte kizárólag adományozás útján jutunk új darabokhoz, s ezek többségében új kiadású, napjainkban még nem igazán értékes lapok. Mégis örömmel veszünk át minden felajánlást, hiszen az idő majd megnöveli ezen darabok jelentőségét is, s nekünk egyelőre raktározási gondjaik e tekintetben nincsenek.

A minőségi gyarapítás azonban anyagi erőforrásokat igényel, s ennek megszerzését a korábbi évek gyakorlatának megfelelően pályázatok útján kívánjuk elérni. Jelenleg is van múzeumunkban egy tartós letétbe helyezett gyűjtemény (csokoládétörténeti anyag: Csáky István és Illés Zoltán gyűjteményei), amely a források megteremtése után a múzeum tulajdonába kerülhet.

Céljaink közé tartozik, hogy megfelelő gazdálkodással a gyűjteménygyarapításhoz saját forrásokat is felhasználhassunk, a helytörténeti anyag vonatkozásában a gyűjtőmunkát

kiterjesszük a gyártörténetre, és a történeti tárgyi gyűjteményünket – főként az állandó kiállításhoz kapcsolódó anyagot – is gazdagítsuk.

A gyűjtemények kutathatósága:

A legnagyobb kutatói érdeklődés a képeslevelezőlap-gyűjtemény iránt mutatkozik, de gyakran keresik a könyvgyűjteményben a helytörténeti szakirodalmat és a régi szerencsi sajtótermékeket is. A gyűjtemények engedély alapján kutathatóak, a tájékozódást katalóguscédula-rendszer segíti. Nagy előrelépést jelentett e tekintetben az a program, amely az országos közgyűjteményi képeslap-katalógus létrehozását célozta meg, s melynek projektgazdája a Zempléni Múzeum volt. A közgyűjteményekben őrzött képeslapok jelenleg a hungaricana.hu portálon tekinthetők meg. A kutatók számára az internetes tájékozódás lehetőségén túl személyes szakmai segítséget is nyújtunk.

Raktározási és műtárgyvédelmi helyzet:

A Zempléni Múzeum kiállító helyiségei a szerencsi Rákóczi-vár északi és keleti szárnyának első emeletén helyezkednek el, a dolgozószobák és a raktárak pedig az e fölötti tetőtérben találhatóak. A feldolgozó szinten problémát jelent, hogy a megközelítés viszont elég nehézkes, hiszen csak egy kisméretű lifttel, illetve egy csigalépcsőn át érhetőek el ezen helyiségek. Bonyolítja a helyzetet, hogy a műemléki felújítás során olyan padlózat került kialakításra, amely csak 1,5 q/m²-rel terhelhető, tehát nagyméretű tárgyak nem juttathatók fel ide, és nagytömegű eszközöket, pl. nehéz fémszekrényeket nem lehet alkalmazni. A raktározási és műtárgyvédelmi körülményeket jelentősen javította több pályázati úton elnyert támogatás. Az NKA támogatásával fényvédő fólia került a kiállítótér ablakaira, így a kiállításokban elhelyezett tárgyak UV-védelme megoldódott. Az állományvédelmi pályázat keretében fiókos fémszekrényeket, savmentes papíryanagokat, a Norvég Finanszírozási Alap segítségével tűzálló fémszekrényeket sikerült beszereznünk. Az utóbbi évek műtárgyvédelmi pályázataink is rendre sikeresen szerepelt a múzeum, korszerű polcrendszereket, fém tároló szekrényeket sikerült beszereznünk. A várban egy nagyobb méretű lift beszerelése segíthetné a tárgyak raktárba juttatásának kérdését, és a mozgáskorlátozottak számára is megoldást jelentene a látogatói szintre való könnyebb feljutásban, ezért ennek megvalósítását célul tűztük ki. Az átszervezés kapcsán a restaurálás problémássá vált, hiszen korábban e feladatot a megyei

szervezet látta el. Jelenleg vállalkozási alapon, támogatással, vagy esetlegesen intézményi összefogással, önkéntes társulás révén lehetne e kérdést megoldani.

A kiállítások

A szerencsi Zempléni Múzeumnak több állandó kiállítása van.

A képeslapgyűjteményt „**A képeslap világa**” című kiállítás mutatja be, mely 2012. június 15-én nyílt meg az Alfa-program támogatásával.

Az ex libris anyagot a műfaj egyik legjelesebb képviselője, a szerencsi származású Fery Antal munkái által tárjuk a látogatók elé. Az első kiállítást még maga a mester rendezte 1994-ben, ezt 2004-ben újítottuk fel. 2024.év során megtörtént kiállítás termének műszaki felújítása és az installációs elemek javítása.

2021-ben készült el az új állandó történelmi kiállítás, amely a **Rákócziak – Egy nagy dinasztia születése** címet viseli. A tárlat központi alakja továbbra is a szerencsi várat építtető Rákóczi Zsigmond, de későbbi híressé vált családtagok: Rákóczi György és II. Rákóczi Ferenc, valamint a kortárs Bocskai István történelmi szerepét is taglaljuk benne.

2023-ban, a szerencsi csokoládégyártás 100 évfordulóján nyílt meg az Édes évek című kiállítás, amely a város nagy büszkeségének, a szerencsi csokoládénak állít emléket. Az állandó kiállítások, de különösen a történelmi és a gyártörténelmi bemutató tárlat korszerű, új, modern szemléletű.

A Cukormúzeumban jelenleg nem tekinthető meg kiállítás, a Turisztikai Központban a csokoládészobrok mellett bemutatott gyűjtemények (játék, óra motor, retro tárgyak) magántulajdonban vannak.

A kiállítások rendezése

Mivel egy új kiállítás elkészítéséhez jelentős anyagi ráfordítás szükséges, ezért a korábbi évek gyakorlatának megfelelően ehhez pályázati források elnyerése szükséges. Így továbbra is részt kívánunk venni a Nemzeti Kulturális Alap és a minisztérium egyéb pályázatainak időszakos kiállítások megrendezése céljából.

Képeslevelezőlap-gyűjteményünk és ex libris gyűjteményünk gazdagsága arra is lehetőséget ad, hogy különböző témájú bemutatókat készítsünk más intézmények számára, ezzel is növelve kollekciónk hírét.

Korábban a megyei szervezet tagintézményeként egy kiállításrendező csoport segítette a munkánkat, ez a lehetőség az átszervezések következtében megszűnt. A 2012-ben elkészült új állandó kiállítás már nem a miskolci csoport kivitelezésében történt, hanem a helyi önkormányzati kft. és más vállalkozók bevonásával, akikkel jó munkakapcsolat épült ki. A kiállítások rendezése napjainkban már csak külső, erre a műfajra specializálódott cégekkel valósítható meg.

Tudományos feldolgozó tevékenység

A Zempléni Múzeum munkatársai több témában is végeznek tudományos tevékenységet. A gyűjtemények feldolgozása fontos cél, így természetes adódik, hogy a képes levelezőlap kultúrtörténete az egyik kutatási téma. Szerencs város és környékének helytörténete, a Rákóczi család és a település kötődése, Bocskai tevékenysége és a szerencsi országgyűlés is a kötelezően feldolgozandó témákhoz tartozik. A Taktaköz és a Harangodvidék néprajzi vonatkozású feldolgozása is a területi múzeum feladata lehetne, de jelenleg ez még nem megoldott, egy néprajzos kolléga alkalmazásával lehetne a hiányt pótolni.

A munkatársaknak továbbra is lehetőségük van a megyei múzeum kiadványaiban publikálni, de nagyon fontos az önálló kiadványok megjelentetése is. Az állandó kiállítások közül a Fery Antal ex librisei című tárlathoz kapcsolódik az a művészről szóló kötet, amely az alkotásjegyzéket is tartalmazza, ezáltal a kiállítás egyfajta katalógusának is tekinthető. 2023-ban jelent meg a Fery Antal

„A képeslap világa” című tárlathoz kiállításvezető is készült. Ez a múzeum kiállításait bemutató füzet sorozat első darabja, melynek folytatását tervezzük. Elkészült a Rákócziak című kiállításához egy 3 kötetes ismeretterjesztő kiadvány. A szerencsi csokoládégyártás történetét bemutató önálló kötete jelentettünk meg 2023-ban.

A Szerencsi Cukorgyár történetét Salánki István dolgozta fel önálló kötet formájában, amely érdemes lenne az újabb kiadásra. A képeslap történetét pedig a korábbi múzeumigazgató, Peterscsák Tivadar újabb kötetben megjelentette múzeumunk közreműködésével a Kossuth Kiadó által.

Közönségkapcsolatok, múzeumpedagógia

A Zempléni Múzeum törekszik arra, hogy aktívan bekapcsolódjon Szerencs város közművelődésébe, kiállításaiival, programjaival színesítse a látogatók számára elérhető kulturális palettát.

Az Alfa-program segítségével felújítottuk a fogadótermet, a közönséget kiszolgáló mellékhelyiségeket. Ezáltal a szolgáltatások minőségének új szintjére léphettünk.

Az átszervezéssel e területen is újabb kihívásokkal kell szembe néznünk, hiszen a tájékoztatás, a propaganda, a sajtó- közönségkapcsolatok kezelése eddig a „közös” feladatok közé tartozott. 2013 áprilisában pályázatot nyújtottunk be a NKA-hoz, az önálló múzeumi arculat és a múzeumi tájékoztatás új feladatainak (kiadványok, honlap) megvalósítása céljából. Reményeink szerint ennek segítségével megújulhat az intézményi kommunikáció, hiszen nagy szükség van arra, hogy megfelelő formában tájékoztassuk az intézményünk iránt érdeklődőket.

2015 őszén az Innovatív technikák meghonosítása a hagyományörzés és az ahhoz kapcsolódó képzés és kutatás terén című TÁMOP-projekt keretében felnőttképzési (kézművesek számára) és felnőtt továbbképzési (pedagógusok, kultúraközvetítő intézmények alkalmazottai számára) kerültek akkreditálásra. Ez új lehetőséget nyújt a Zempléni Múzeum oktatási szerepének megerősítésére. A szükséges tárgyi feltételek azonban még hiányoznak, ezek megteremtése esetén a felnőttképzési tanfolyamok folytatásra is sor kerülhet.

A múzeum szerepe a turizmusban

Az elmúlt években a belső turizmus újra növekedésnek indult, melynek hatásai térségünkben is érezhetőek. A turisztikában rejlő lehetőségeket Szerencs Város Önkormányzata is felismerte és egyre jelentősebb összegeket költ a város turisztikai vonzerejének a fejlesztésére. A kulturális turizmus (örökség turizmus), melynek rendszeréhez illeszthető a múzeumi szolgáltatások egy része, különösen előtérbe került. A turisztikai szokások változásának trendjei egyre inkább érvényesülnek, melyek szerint a komplex, élmény-orientált, aktivitást igénylő turisztikai termékek iránti kereslet erősödik, melynek szerves részei lehetnek a múzeumi kiállítások és a programok kínálta élmények is. A múzeum mint turisztikai attrakció jól eladható, akár egy jelentősebb rendezvény kiegészítő programjaként, de önálló termékként is vonzóvá tehető.

A kultúra terén lezajló kommercializálódás a múzeumi látogatottságot is érintette. Fokozódik a kulturális igénytelenség, különösen a fiatalok jelentős rétegei válnak a televízió, a mozik által erősített „szenvedélyek”, magatartási szokások, a videó- és számítógépes játékok rabjaivá. Az érték és az eladhatóság igényes kapcsolatát nem mindig sikerült megtalálni.

Az iskolák nehéz pénzügyi feltételei, a pedagógusok anyagi, erkölcsi megbecsültségének viszonylag alacsony szintje, a szakma csökkenő presztízse, szintén csökkentette az iskolák, az iskolások és a múzeumok közötti szakmai együttműködési készséget, a múzeumok iránti keresletet.

Az új oktatási és kommunikációs technológiák fejlődése is jelentős kihívást jelent a múzeumoknak. A számítógépek és az okostelefonok által könnyen elérhető Internet szinte végtelen és gyors információszerzési lehetőségei a múzeumok számára helyettesítő termékeket jelentenek. Ezekhez képest a múzeumlátogatás vonzerejét az élményszerűség növelésével, a bemutatás látogatóbarátságának növelésével célszerű növelni, annak érdekében, hogy sikerüljön visszahódítani a látogatókat. A múzeumi kiállítás hatása a kiállított tárgyak valóságos megjelenésében rejlik, melyet az új technológiák csak részben tudnak visszaadni. A másik teendő, hogy fokozottabban kell beépíteni ezen új, kedvelt technológiákat a múzeumi gyakorlatba is.

A látogatók száma

A látogatói elemzéshez az adatok vizsgálatán túl figyelembe kellene vennünk a Zempléni Múzeumban az utóbbi években több olyan projekt is zajlott, amelynek keretén belül a környékbeli iskolás csoportokat szervezeten utaztattuk a múzeumba, és ők belépő jegyet sem fizettek, tehát nem tartoznak a fizető látogatók közé.

Az utóbbi évek tendenciáiból kiemelhetjük, hogy míg korábban a szervezett iskolai látogatások, népszerűbb néven „osztálykirándulások” időszak volt a múzeum látogatásának csúcs időpontja (május- június), napjainkban inkább a nyári táborok idején jutnak el szervezeten a diákok a múzeumba. Újnak mondható jelenség, hogy a nyári családi turizmus jelentősen felélénkült, és még az ősz, az október is „erős” hónapnak számít.

Néhány évvel ezelőtt a múzeum a legtöbb látogatót az országos csokoládéfesztivál idején fogadta, amíg a fesztivál a vár területén volt, 1500-2000 látogatója is volt az intézménynek. Sajnos ez az új helyszínre költözéssel megszűnt. A 2023-as látogatószám az Édes évek című kiállítás sikerének köszönhető.

Zempléni Múzeum (Szerencs) - a látogatók száma					
Év	Összes látogató (fő)	Fizető látogató (fő)	Fizető látogatók aránya	Ingyenes látogató (fő) *	Ingyenes látogatók aránya
2017	13406	6455	48%	6951	52%
2018	14645	6305	43%	8340	57%
2019	14039	5827	42%	8212	58%
2020	6839	3947	58%	2892	42%
2021	8065	4230	52%	3835	48%
2022	11057	7197	65%	3860	35%
2023	13920	8502	61%	5418	39%

A múzeum fenntartásának pénzügyi forrásai:

- Minisztériumi támogatás : évi 16,5 millió FT
- Az önkormányzat által biztosított éves költségvetés,
- Pályázati források
- Saját bevételek (jegybevételek, a képeslapok felhasználási díja, múzeumi szolgáltatások szponzorok, stb.).

Legfontosabb célkitűzések a 2023 és 2026 év közötti időszakra:

- Mivel az Édes évek - a szerencsi csokoládégyártás 100 éve című a múzeum minden terében megfelelő színvonalú állandó kiállítás található, a következő időszakban a kiállítások műszaki karbantartása és működtetése a legfontosabb cél.

- A nyugdíjba vonult és a gyermekgondozási szabadságon lévő kollégák helyére helyettesítő munkatársak alkalmazása elengedhetetlen a folyamatos, magas szintű működéshez. A jelenleg betöltetlen munkakörök:
  - 1 fő muzeológus
  - 1 fő múzeumpedagógus
  - 1 fő gazdasági ügyintéző
- A fenntartható, takarékos, költséghatékony működés biztosítása, költségvetési fegyelem fokozott betartása.
- A megfelelő társadalmi szerepe betöltése: részvétel Szerencs közművelődésében, az iskolai oktatásban, a társadalmi csoportokkal és a közösségekkel való fokozottabb kapcsolattartás, közösségépítés.

Összeségében elmondható, hogy a szerencsi Zempléni Múzeum jó adottságokkal bíró intézmény. Nagyon szép történelmi környezetben fekszik, a Rákóczi-várnál méltóbb helyet aligha lehetne találni egy múzeum számára. Különleges a helyzete abból a szempontból is, hogy értékes gyűjteményeket birtokol, hiszen mind a képes levelezőlap, mind pedig az ex libris gyűjtemény egyedi és jelentős nagyságrendű. Évek munkájával sikerült elérni, hogy kiállításink nagy része modern, korszerű, élményt nyújt az ide látogatóknak. A múzeum kiegyensúlyozottan, folyamatosan működik, de ennek biztosítása jelentős terhet ró a fenntartó önkormányzat vállára.

Majeros Judit
Majoros Judit

igazgató